

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN SANAT EĞİTİMİNE BAKIŞ AÇILARI

Emine Nur YILMAZ ARIKAN¹
Nihat ŞİRİN²

¹Dr. Öğretim Görevlisi, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, nur75(at)hotmail.com

²Dr. Öğretim Üyesi, Necmeddin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Yılmaz Arıkan, Emine Nur ve Nihat Şirin. "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin Sanat Eğitimine Bakış Açıları". ulakbilge, 45 (2020 Şubat): s. 123-132. doi: 10.7816/ulakbilge-08-45-01

Öz

Sanat eğitimi ülkemizde ve dünyada, üzerinde halâ tartışılan bir kavramdır. Sanat eğitimi; algılama, düşünme, görme, işitme ve uygulamadaki bütünleşmeyi sağlayan gücüyle genel eğitimin bir parçasıdır. Sanat eğitimi ile öğrencinin gören, düşünen, analiz yapabilen, iletişim kurabilen bireyler olmaları amaçlanmaktadır. Bunun için okul programlarında gerekli ölçüde yer verilmelidir. Sanat eğitimi okul öncesi dönemden başlayıp ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğrenime kadar devam eden bir süreci kapsayabilmektedir. Türkiye’de ilköğretim resim-iş dersleri pek çok nedenle sorunların yaşandığı bir alandır. Görsel sanatlar dersleri yıllar boyunca inişli, çıkışlı bir grafik çizmiştir. Günümüzde; yetkililerin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrenci ve velilerin görsel sanatlar dersine ilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bunun altında çok farklı nedenlerin yattığı söylenebilir. Genel eğitim politikasına bağlı olarak, öğretim programından, yöneticilerden, öğretmenlerden, okulların fiziki yapılarından kaynaklanan bu sorunlar sanat eğitiminin olumsuz yönde etkilemektedir. Yapılan bu çalışma ile sanat eğitiminin genel sorunları ele alınmış ve sanat eğitiminin durumu, yapılan anket çalışması ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: sanat, sanat eğitimi, eğitim politikası

Makale Bilgisi
Geliş: 29 Ekim 2019

Düzeltilme: 20 Kasım 2019

Kabul: 17 Aralık 2019

Giriş

Sanat eğitimi genel eğitimin bir parçasıdır. Algılama, düşünme, görme, işitme ve uygulamadaki bütünleşmeyi sağlayan en etkili eğitim biçimidir. Sadece yetenekli kişilere verilen bir eğitim değil, her bireyin yaşamı boyunca alması gereken bir eğitimidir. Sanat eğitiminin amacı sadece sanatçı yetiştirmek değil, sanata değer veren, sanat ürünlerini anlayıp yorumlayabilen, tarihi, kültürel ve sanatsal varlıklarının değerinin bilincinde olan, estetik çevre bilincine sahip bireyler yetiştirmektir.

Ülkemizde ve dünyada iki binli yıllara gelindiğinde sanattan, sanatın gerekliliğinden, sanat eğitiminden daha sık söz edilmeye başlanmış ve artık birçok bilimsel araştırmada gerekliliği savunulmaktadır. Suut Kemal Yetkin "Sanat eğitimi bir çeşit ahlak eğitimidir" diyerek sanat eğitiminin önemini ifade etmektedir. Sanat Eğitiminin amacı sadece sanatçı yetiştirmek değil; sanata değer veren, sanat ürünlerini anlayıp yorumlayabilen bireylerden oluşan bir sanat ortamı oluşturmaktır (Gökbulut, 1996: 30).

Avcı'nın da (2000: 46) belirttiği gibi; yaratıcı insanlar, toplumları geleceğe taşıyan en dinamik unsurlardır. Çağdaş anlamdaki sanat eğitimi, insan yaşamını ve insan yaşamına etki eden her şeyle ilgilenmekte, onlardan kendisiyle ilişkilendirilecek bir şeyler bulmakta, kısacası, insan yaşamını biçimleme dersi olmaktadır.

Sanat eğitiminin amaçları arasında bireye estetik kişilik yapısı kazandırarak, toplumun yapıcı, yaratıcı ve üretken üyeleri haline getirebilmek de vardır. Bununla birlikte, sanat eğitimi yoluyla yalnızca sanat eserlerinde değil çevresindeki güzelliklerin ve çirkinliklerin farkında olan özgür, barışçıl, insancıl, toplumsal bir varlık olma ve sorumluluk taşıma bilincine sahip, ülkenin tarihi, kültürel ve sanatsal varlıklarının değerlerinin bilincinde çağdaşlaşma sürecine katkıda bulunan bireyler yetiştirebilmektir (Balci, 1996: 18).

Sanat eğitimi genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarını, eğitim kurumlarını, özel kurumlarını ve kurum dışı sanat eğitimini kapsasa da, sanat eğitiminin en geniş kapsamlı öğretim alanı okuldur. Okullarda gerek kuramsal alana ilişkin bilgiler bağlamında, gerekse uygulamalı çalışma alanlarında, eğitimci ile eğitilen birey arasında kurulacak doğru ve anlamlı ilişkiler, sanat eğitiminin gelişimini yönlendirerek hızlandıracaktır (Akt. Ünver, 2002: 5).

Telli 'ye (1996: 41) göre; eğitim sistemimizin bu yapısı içinde sanat eğitimi dersleri diğer önemli derslerin stresinin atıldığı, dinlendirici ve eğlendirici yönüyle ele alınmaktadır. Öğrencilerin diğer derslerde öğrendiklerini uygulama sırasında doğal olarak kullanılmasını sağlayacaktır. Öğrenci her zaman yaptığı çalışmalarda yaşadığı çevreyi, kültürü ve öğrendiği bilgileri kullanmaktadır. Alakuş (2003) sanat eğitiminin çocuklarımıza; önce kendisine, sonra çevresine saygı duymayı öğrettiğini vurgularken; sanat eğitiminin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Şahin'e (1999: 26) göre ise; sanat eğitimi, bugün öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli olacak görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, düşünme güçlerini artıran, sosyal çalışmaların ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemidir. Şüphesiz estetik duyarlılığın varlığı ve yaratıcılık, toplumları gerilemekten korumaktadır.

Okul öncesi eğitim ve öğretimi ile ilk ve orta öğretimde görsel sanatlar derslerine verilen önem yıllar boyunca inişli, çıkışlı bir grafik çizmiştir. Görsel sanatlar eğitimi, kimi yıllarda eğitimden sorumlu yetkililerin ilgisi ile olumlu, çoğu zaman da ilgisizliklerinden dolayı olumsuz bir seyir izlemiştir. Günümüzde ise; bakanlık yetkililerinin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrenci ve velilerin görsel sanatlar dersine ilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bunun altında yatan nedenlerin ise, "bu insanların yetiştirilmesi sırasında yeterli sanat eğitimi almamış olmaları, sanatsal duyarlıklarının gelişmemesi ve sanat eğitimi önemseyen bilincin verilmemiş olması" olduğu görülmektedir (Özsoy, 2003: 207).

Sanat eğitiminin küçük yaşlardan itibaren büyük bir ciddiyetle ele alınması toplumun kültür ve sanat yapısının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sanat kavramının özellikle halkın zihnindeki yerinin genişletilmesi, ülkemizde sanatın gelişmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Kırıçoğlu'na göre "Sanat eğitiminin, özellikle görsel eğitimin okul öncesinden başlaması daha doğru olacaktır. Çünkü; insanın doğayı en çok tanıdığı ve kişiliğinin biçimlenmeye başladığı yıllar bu dönemdedir. En geniş kapsamlı öğretim alanı okuldur. Okullarda, gerek kuramsal alana ilişkin bilgiler bağlamında, gerekse uygulamalı çalışma alanlarında, eğitimci ile eğitilen birey arasında kurulacak doğru, anlamlı ilişkiler, bireyin gelişimini yönlendirecek ve hızlandıracaktır" (akt. Ünver, 2002: 6).

Ülkemizde sanat eğitimi ancak ilköğretimden itibaren başlamakta olup, Millî Eğitim Bakanlığının ders müfredatlarında yer alan Resim-iş ve Müzik derslerinin amaç, yöntem ve uygulamasını tanımlamaktadır. Okullarımızda maalesef sanat eğitimi için gerekli potansiyel güç sağlanamamaktadır.

Sanat eğitiminin sorunları genel olarak şunlardır:

- 1- Toplumun pek çok kesiminde; özellikle öğretmenlerde, yöneticilerde ve politikacılarda “yeteneğin tanrı vergisi olduğu” ya da “sanatın yetenek dersi olduğu” anlayışının hâkim olması.
- 2- Ders saatlerinin yetersiz olması.
- 3- Bazı devlet ileri gelenlerinin, yetkililerin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin görsel sanatlar dersinin amaçlarını tam olarak kavrayamamış veya gerekliliğine inanmıyor olmaları.
- 4- Ailelerin sadece matematik ve fen derslerini önemseyerek, sanat derslerini gereksiz görmeleri.
- 5- Ailenin çocuğun sanatsal etkinlikler yapması için evde ortam hazırlamamaları ve izin vermemeleri.
- 6- Bazı mesleki eğitim kollarında, teknik eğitimde ve yaygın eğitimde görsel sanatlar eğitimi ve öğretimi programlarına yer verilmeyişi ile buralardan mezun kişilerin yeterince estetik ve tasarım eğitimi almamaları.
- 7- İlk ve orta öğretimde verilen ve görsel (plastik) sanatların iki ve üç boyutlu olanları ve çeşitli tasarım konuları ile eleştirel ve estetik eğitimi vb. gibi çeşitli amaçları içeren dersin sadece Resim-iş olarak adlandırılması.
- 8- İlköğretim birinci kademedeki resim-iş dersinin haftada 80 dakikaya düşürülmesi ve sınıf öğretmenlerinin yeterli bilgiye ve donanıma sahip olmamaları.
- 9- Yeterli dersliklerin olmaması.
- 10- (Üniversitelerde sanat eğitiminin ise genellikle öğrencinin bağlı bulunduğu branşta sadece kendi bölümüne ilişkin eğitim verilmektedir.) Başka branşların da sanat eğitimi dersleri almamaları.

2000’li yıllarda okullardaki resim-iş eğitiminin haftalık ders saatlerine bakılırsa ilköğretim birinci kademedeki 1. sınıftan 3. sınıfa kadar 2 ders saati (80 dakika), 4. sınıftan 8. sınıfa kadar 1 ders saati (40 dakika), liselerde ise Resim ve Müzik dersi seçmeli olarak haftada 2 ders saati (80 dakika) şeklindedir. İlkokul kısmında (1-4. sınıf) görsel sanatlar derslerine sınıf öğretmenleri girmektedir, orta kısımda ise ders saatinin ve atölyelerin yetersizliği sanat eğitiminin gerekli şekilde işlenmesine imkân vermemektedir.

Türkiye’de ilköğretim görsel sanatlar dersleri pek çok nedenle sorunların yaşandığı bir alandır. Genel eğitim politikasına bağlı olarak, öğretim programından, yöneticilerden, öğretmenlerden, okulların fiziki yapılarından kaynaklanan bu sorunlar sanat eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer yandan sık sık değişen, kısa süreli politikalarla bağlı olarak eğitim sisteminde sanat eğitime gereken önemin verilmediği söylenebilir.

Araştırmanın Amacı

Sanat ve sanat eğitimi okullarda gerçek yerine oturtmak ve gereken önemin verilmesini sağlamak için de fiziksel sorunlar, çevre sorunları, öğretmen ve öğrenci sorunları detaylı şekilde araştırılmalı ve karşılaşılan sorunlar zaman geçirilmeden çözümlenmelidir.

Resim derslerinin yukarıda da bahsedildiği gibi gereken önemde kabul edilmemesi ve gereken değerin verilmemesinin altında yatan birçok sorun olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada Meram İlçesi’nde görev yapan öğretmenlerin sanat eğitimi bağlamında resim derslerine bakış açıları, alan araştırması yöntemiyle anket çalışması uygulanarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin bakış açılarındaki olumlu veya olumsuz yönler analiz edilirken aynı zamanda katılımcıların demografik özelliklerine göre de bu konudaki düşünceleri değerlendirilecektir.

Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın evrenini Konya merkez Meram ilçesine bağlı ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Meram Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarında görev yapan resim branşı haricindeki branş öğretmenleri oluşturmaktadır.

Meram Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 89 tane ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 1607 tane branş öğretmeni bulunmaktadır. Mevcut bu yapıda 11 adet okula ve 129 tane öğretmene anket uygulanmıştır. Tesadüfi örneklem yöntemi ile alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Branş öğretmenlerine verilen anket formunda toplam 25 adet soru sorulmuştur. Anketin birinci bölümünde; kişisel bilgiler, ikinci bölümünde; sanat eğitimi kapsamında

resim derslerine öğretmenlerin yaklaşımları, üçüncü bölümde; okullarda sanat eğitimiyle bağlantılı olarak mevcut uygulamaların durumuna ilişkin mevcut yapının değerlendirilmesi ele alınmıştır. Anket formu öncelikle 40 öğretmene dağıtılmış ve ön teste tabi tutularak gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra evrene uygulanmıştır.

Sanat eğitimine diğer branş öğretmenlerinin bakış açısını incelemek için Konya Meram İlçesine bağlı Meram, Şükrü Doruk, Lalebahçe, Mehmet Beğen, Alparslan, Mehmet Şükriye Sert, Dere Cumhuriyet, Zafer, Mithat Paşa, Dere Zafer, Kemal Hatipoğlu ilköğretim okullarında anketler uygulanmıştır.

Anket formları uygulama yapıldıktan sonra kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 11.0 programında gerekli analizlere tabi tutularak değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler frekans dağılım analizine tabi tutulmuştur. Hipotezlerin test edilmesinde T test, tekyönlü varyans analizi (Anaova) testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada, branş öğretmenlerinin sanat eğitimine bakış açıları ile ilgili olarak ele alınan hipotezler aşağıda belirtilmiştir.

Sanat eğitimine verilen önem bağlamında kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha fazla önem vermektedirler.

Sosyal Bilimler ve fen bilimleri branşlarındaki öğretmenlerin sanat eğitimine verdikleri önem farklıdır. Sosyal bilimler alanındaki branş öğretmenleri fen bilimleri alanındaki branş öğretmenlerine göre sanat eğitimine daha fazla önem vermektedirler.

Öğretmenlerin mesleklerinde çalışma süreleri arttıkça sanat eğitime verdikleri önem de artmaktadır.

Lisansüstü eğitim alan öğretmenler sanat eğitime daha fazla önem vermektedirler.

Bulgular

Yapılan frekans analizlerine göre;

Konya Meram Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarından ankete katılanların %10,9'u Meram İlköğretim Okulunda, %9,3'ü Şükrü Doruk İlköğretim Okulunda, %10,1'i Lalebahçe İlköğretim Okulunda, %10,9'u Mehmet Beğen İlköğretim Okulunda, %11,6'sı Alparslan İlköğretim Okulunda, %7,8'i Mehmet Şükriye Sert İlköğretim Okulunda, %4,7'si Dere Cumhuriyet İlköğretim Okulunda, %11,6'sı Zafer İlköğretim Okulunda, %7,8'i Mithat Paşa İlköğretim Okulunda, %4,7'si Dere Zafer İlköğretim Okulunda, %10,9'u Kemal Hatipoğlu İlköğretim Okulunda görev yapmaktadır.

Ankete katılanların %44,2'si bayan öğretmenlerden oluşurken, %55,8'i erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların çoğunun erkek öğretmenlerden oluştuğu gözlenmektedir.

Meslekte çalışma süreleri dikkate alındığında; ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğu 6 yıl üzerinde görev yapan tecrübeli öğretmenlerden oluşmaktadır. Ankete katılanların %12,4'ünün mesleklerinde 1-5 yıl arası, %26,4'ünün mesleklerinde 6-10 yıl arası, %22,5'inin mesleklerinde 11-15 yıl arası, %14,7'sinin mesleklerinde 16-20 yıl arası, %24'ünün mesleklerinde 20 yıl ve üzeri çalışan öğretmenlerden oluştuğu görülmüştür.

Ankete katılanların branş durumlarına dair, öğretmenlerin çoğunluğunun sosyal bilimler alanından olduğu görülmüştür. Ankete katılanların %60,5'inin Sosyal Bilimler alanından, %39,5'inin de Fen Bilimleri alanından mezun oldukları anlaşılmıştır.

Eğitim düzeyleri açısından ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun lisans düzeyinde eğitim aldıkları görülmüştür. Ankete katılanların %83,7'sinin lisans, %9,3'ünün ön lisans, %7'sinin de lisansüstü eğitim almış oldukları görülmüştür.

1- Öğretmenlerin Resim Derslerine İlişkin Düşünceleri

Tablo 1 incelendiğinde;

1. soruda yer alan sanat eğitiminin öğrenciler üzerinde öğrenme motivasyonunu yükselttiği yönündeki görüşe ankete katılanların çoğunluğunun katıldığı görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %57,4'ü katılıyorum, %28,7'si kesinlikle katılıyorum, %5,4'ü katılmıyorum, %0,8'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken, %7,8'inin herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

2. soru; sanat eğitiminin bireyin ruhsal dengesini sağlamada gerekli olduğuna ilişkin düşünceye eğitimcilerin çoğunluğunun katıldığı görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %58,9'u katılıyorum, %31,8'i kesinlikle katılıyorum, %3,1'i katılmıyorum, %2,3'ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken %3,9'nun herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Resim Derslerine İlişkin Düşüncelerini ortaya koymaya yönelik sorulara verdikleri cevapların dağılımı.

	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Fikrim yok		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1- Sanat Eğitimi Yapılan Sınıflarda Öğrencilerde Bireysel Etkinlik ve Öğrenme Motivasyonu Daha Yüksektir. Düşüncesine Katılıyor Musunuz?	37	38,7	74	57,4	10	7,8	7	5,4	1	,8
2- "Sanat eğitimi bireyin ruhsal dengesini sağlaması için gereklidir." düşüncesine katılıyor musunuz?	41	31,8	76	58,9	5	3,9	4	3,1	3	2,3
3- "Resim dersi sadece bir yeteneği ölçme ve geliştirme dersidir." düşüncesine katılıyor musunuz?	13	10,1	48	37,2	7	5,4	48	37,2	13	10,1
4- "Resim derslerinde öğrencilerin görsel algılarının gelişmesi diğer derslerdeki başarıları üzerinde olumlu etki yapmaktadır" görüşüne katılıyor musunuz?	35	27,1	77	59,7	9	7,0	7	5,4	1	,8
5- "Sanat eğitimi ilköğretim 2. kademesinde gereklidir" düşüncesine katılıyor musunuz?	9	7,0	18	14,0	11	8,5	65	50,4	26	20,2
6- "Her okulda sanat eğitimi uygulamaları için mutlaka atölye olmalıdır" düşüncesine katılıyor musunuz?	62	48,1	57	44,2	3	2,3	4	3,1	3	2,3
7- "Resim dersleri; gözlem, mantık, yaratıcılık, kendine güven, hayal gücü ve beğeni duygularının oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunur" düşüncesine katılıyor musunuz?	51	39,5	72	55,8	5	3,9	1	,8	0	0
8- "Resim dersleri, öğrencilerin daha sonraki yıllarda girecekleri sınavlarda faydalı değildir. Bu yüzden resim dersleri gereksizdir" düşüncesine katılıyor musunuz?	3	2,3	12	9,3	13	10,1	53	45,0	43	33,3
9- "Sanatsal faaliyetler farklı branşlardan ve meslek gruplarından insanların da ilgilenmesi gereken bir alandır." düşüncesine katılıyor musunuz?	42	32,6	71	55,0	8	6,2	5	3,9	3	2,3

3. soru; "Resim dersleri sadece yeteneği ölçme ve geliştirme dersidir" düşüncesi ile aksi görüşte olanların eşit ağırlıkta oldukları görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %37,2'si katılıyorum, %10,1'i kesinlikle katılıyorum, %37,2'si katılmıyorum, %10,1'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken %5,4'ünün ise herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

4. soru; Resim derslerinin görsel algıyı geliştirerek diğer dersler üzerinde de olumlu katkıları olduğu düşüncesine eğitimcilerin çoğunluğunun olumlu cevap verdiği görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %59,7'si katılıyorum, %27,1'i kesinlikle katılıyorum, %5,4'ü katılmıyorum, %0,8'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken %7,0'ının herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

5. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun sanat eğitiminin ilköğretim 2. kademesinde gerekli olduğu yönünde cevap verdiği görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %50,4'ü katılıyorum, %20,2'si kesinlikle katılıyorum, %14,0'ı katılmıyorum, %7,0'ı kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken %8,5'inin herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

6. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun, sanat eğitimi için her okulda mutlaka atölye olması gerektiği yönünde cevap verdiği görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %44,2'si katılıyorum, %48,1'i kesinlikle katılıyorum, %3,1'i katılmıyorum, %2,3'ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken %2,3'ünün herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

7. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun, resim derslerinin gözlem, mantık, yaratıcılık, kendine güven, hayal gücü

ve beğeni duygularının oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunduğu şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %55,8'i katılıyorum, %39,5'i kesinlikle katılıyorum, %0,8'i katılmıyorum, şeklinde görüş bildirirken %3,9'nun herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

8. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun, resim derslerinin; öğrencilerin gelecekte girecekleri sınavlarda faydalı olacağı şeklinde cevap verdiği görülmektedir. Ancak resim dersinin gereksiz olduğunu düşünen öğretmenlerin sayısının da ciddi boyutlarda olduğu görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %45,0'ı katılmıyorum, %33,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %9,3'ü katılıyorum, %2,3'ü kesinlikle katılıyorum, şeklinde görüş bildirirken %10,1'inin herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

9. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun, farklı kesimlerden insanların da sanatsal faaliyetlerle ilgilenmesi gerektiği düşüncesinde oldukları görülmektedir. Bu düşünceye ankete katılanların %55,0'ı katılıyorum, %32,6'sı kesinlikle katılıyorum, %3,9'u katılmıyorum, %2,3'ü kesinlikle katılmıyorum, şeklinde görüş bildirirken %6,2'sinin herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Resim Derslerine İlişkin Düşüncelerini ortaya koymaya yönelik sorulara verdikleri cevapların dağılımı.

		Evet		Hayır		Cevapsız	
		N	%	N	%	N	%
10- Sanat eğitiminde Resim dersleri uygulamaları için özel bir atölye gerekli midir? sorusuna verilen cevapların dağılımı.		1	89,1	13	10,1	1	,8
		15					
11- "Siz ilköğretim öğrencisi iken resim derslerinde resim branş öğretmeniniz var mıydı?" sorusuna verilen cevapların dağılımı.		72	56,8	57	44,2	0	0
12- "Çalışma hayatınız boyunca resim dersine ücretli olarak girdiniz mi?" sorusuna verilen cevapların dağılımı.		25	19,4	104	80,6	0	0

Tablo 2 incelendiğinde;

10. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun, resim dersleri için özel bir atölye olması gerektiği düşüncesinde oldukları görülmektedir. Sanat eğitiminde Resim dersleri uygulamaları için özel bir atölyenin gerekli olup olmadığına ilişkin düşünceye ankete katılanların %89,1'i evet, %10,1'i hayır şeklinde görüş bildirirken, %0,8'inin herhangi bir görüş belirtmediği görülmektedir.

11. soru; öğrenciliklerinde eğitimcilerin çoğunluğunun resim derslerine branş öğretmenlerinin girdiği görülmektedir. Ankete katılanların %55,8'inin öğrenci iken resim öğretmenlerinin olduğu, %44,2'sinin resim öğretmenleri olmadığı görülmektedir. Ankete katılanların çoğunluğunun en az beş yıllık öğretmen olduğu düşünüldüğünde, daha 10 yıl öncesine kadar resim öğretmeni açığının büyük oranlarda olduğu düşünülebilir.

12. soru; eğitimcilerin çoğunluğunun resim derslerine ücretli olarak girmedikleri görülmektedir. Ankete katılanların %19,4'ünün resim derslerine ücretli olarak girdiği, %80,6'sının resim derslerine ücretli olarak girmedikleri görülmektedir.

Tablo 3

"On ikinci soruya cevabınız evet ise ders saatinde ağırlıklı olarak kendi branş konularınızı mı yoksa resim dersini mi işlediniz?" sorusuna verilen cevapların dağılımı.

	N	%
Kendi branş konularım	4	3,1
Resim branşı konuları	24	18,6
İkisi de eşit şekilde	2	1,6
Cevapsız	99	76,7
Toplam	129	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, resim derslerine ücretli olarak giren öğretmenlerin çoğunluğunun resim derslerini işledikleri görülmektedir. Ankete katılanların %3,1'inin resim derslerinde kendi branş konularını işledikleri, %18,6'sının resim derslerinde resim branş konularını işledikleri, %1,6'sının resim derslerinde ikisini de eşit

şekilde işledikleri görülmektedir. Ankete katılanların %76,7'sinin herhangi bir cevap vermediği görülmektedir.

Tablo 4

Resim sergisi, müze gezileri, sanatsal söyleşi vs. türden sanatsal faaliyetlere ne sıklıkla katılıyorsunuz? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

	N	%
Haftada bir defa	2	1,6
Ayda bir defa	23	17,8
Altı ayda bir defa	29	22,5
Yılda bir defa	49	38,0
Hiç katılmıyorum	26	20,2
Toplam	129	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğunun sanatsal faaliyetlere sıklıkla katılmadıkları görülmektedir. %58,2 gibi yüksek bir oranda yılda bir kez veya hiç sanatsal faaliyete katılmamaktadırlar. Ankete katılanların %38,0'ı sanatsal faaliyetlere yılda bir kez, %22,5'i sanatsal faaliyetlere altı ayda bir kez, %17,8'i sanatsal faaliyetlere ayda bir kez, %1,6'sı sanatsal faaliyetlere haftada bir kez katıldıkları ve %20,2'sinin sanatsal faaliyetlere hiç katılmadığı görülmektedir.

2- Okullarda Sanat Eğitiminde Mevcut Uygulamalara İlişkin Durum

Mevcut durumu ortaya koymaya yönelik yapılan frekans analizlerine göre; Görev yapılan okulda resim branş öğretmeni durumu: Okulların çoğunluğunda resim branş öğretmeni olduğu gözlenmektedir. %73,6 oranında okullarda resim branş öğretmeni bulunmasına rağmen %26,4 gibi azımsanmayacak bir oranda da okullarda resim branş öğretmeni olmadığı gözlenmektedir.

Eğitim öğretim döneminde sanatsal etkinlik durumu: Okulların çoğunluğunda yılda en az bir kere resim sergisi açıldığı görülmektedir. Ankete katılanların %65,1'i okullarında eğitim öğretim döneminde bir kez resim sergisi açıldığını, %17,1'i okullarında eğitim öğretim döneminde iki kez resim sergisi açıldığını, %4,7'si okullarında eğitim öğretim döneminde ikiden fazla resim sergisi açıldığını, %13,2'si okullarında eğitim öğretim döneminde hiç resim sergisi açılmadığını belirtmektedirler. Bu veriler genel anlamda yeterli düzeyde sergi açıldığını ve sanatsal etkinlik yapıldığını kanıtlamaktadır.

Resim dersine ayrılan haftalık 40 dakikanın yeterlilik durumu: Resim derslerine ayrılan haftada 40 dakikalık ders saati süresini ankete katılanların %42,6'sı yeterli bulmazken, %26,4'ü kısmen yeterli bulmaktadırlar.

Resim dersleri uygulamaları için özel atölye durumu: Öğretmenlerin görev yaptıkları okulda çoğunlukla resim dersleri için özel bir atölyenin olmadığı görülmektedir. Ankete katılanların %61,2'si okullarında resim dersleri için özel bir atölye olmadığını belirtirken; %38,8'i okullarında atölye olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda ilköğretim okullarında sanat eğitimi bağlamında fiziksel sorunlar olduğu düşünülebilir.

Resim derslerinin yeterli şekilde işlenip işlenmediği durumu: Öğretmenlerin çoğunlukla resim derslerinin yeterli şekilde işlendiği görüşünde oldukları görülmektedir ancak yeterli şekilde işlenmediğini düşünenlerin sayısının da ciddi boyutlarda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ankete katılanların %32,6'sının resim derslerinin yeterli şekilde işlenmediği, %34,9'unun kısmen yeterli şekilde işlendiği, %20,2'sinin de resim derslerinin yeterli şekilde işlendiği düşüncesinde olmaları ile beraber %12,4'lük bir kesim, herhangi bir görüş beyan etmemiştir.

3- Araştırmanın Hipotezlerinin Analizleri

3.1- Sanat Eğitimine Verilen Önemin Cinsiyete Göre Farklılaşması

Tablo 5'de Sanat eğitimine verilen önemin cinsiyete göre farklılaşması incelendiğinde, bayanların (36,79) sanat eğitimine erkeklerle (34,81) göre daha fazla önem verdiğini gösteren anlamlı ($P = 0,014$ Significance) bir sonuç çıkmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın, "Sanat eğitimine verilen önem bağlamında bayan öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha fazla önem vermektedirler" yönündeki hipotezi doğrulanmıştır.

Tablo 5

Sanat eğitime verilen önemin cinsiyete göre farklılaşması bağımsız değişkenler testi

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	p
SANAT ÖNEM	Bayan	57	36,79	4,34	2,498	,014
	Erkek	72	34,82	4,58		

3.2. Sanat Eğitime verilen Önemin branşlara göre farklılaşması

Tablo 6

Sanat Eğitime verilen önemin branşlara göre farklılaşması bağımsız değişkenler testi

	Branş	N	$\bar{X}$	S	t	p
SANAT ÖNEM	Sosyal Bilimler	78	37,04	3,91	4,466	,000
	Fen Bilimler	51	33,61	4,75		

Sanat eğitime verilen önemin branşlara göre farklılaşması incelendiğinde, sosyal bilimler branşlarında olan öğretmenlerin (37,04), fen bilimleri branşlarında olan öğretmenlerden (33,61) sanat eğitime daha fazla önem verdiğini gösteren anlamlı ($P = 0,000$) bir sonuç çıkmaktadır. “Sosyal bilimler ve fen bilimleri branşlarındaki öğretmenlerin sanat eğitime verdikleri önem farklıdır. Sosyal bilimler alanındaki branş öğretmenleri fen bilimleri alanındaki branş öğretmenlerine göre sanat eğitime daha fazla önem vermektedirler.” hipotezi doğrulanmıştır.

3.3. Sanat Eğitime verilen önemin meslekte çalışma süresine göre farklılaşması

Tablo 7

Sanat Eğitime verilen önemin meslekte çalışma süresine göre farklılaşması

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	F	p
SANAT ÖNEM	1-5 yıl	16	35,56	3,91	,157	0,960
	6-10 yıl	34	36,12	5,17		
	11-15 yıl	29	35,34	4,64		
	16-20 yıl	19	35,95	5,45		
	20 yıl ve üzeri	31	35,42	3,68		

Sanat Eğitime verilen önemin meslekte çalışma süresine göre farklılaşması incelendiğinde, meslekte çalışma süresinin artması ile sanat eğitime verilen önem arasında anlamlı ($P=0,960$ Significance) bir sonuç çıkmamaktadır. Dolayısıyla çalışmanın, “Öğretmenlerin mesleklerinde çalışma süreleri arttıkça sanat eğitime verdikleri önem de artmaktadır” yönündeki hipotezi doğrulanmamıştır.

3.4. Sanat eğitime verilen önemin eğitim düzeyine göre farklılaşması

Tablo 8

Sanat Eğitime verilen önemin eğitim düzeyine göre farklılaşması

	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	F	p
SANAT ÖNEM	Ön Lisans	12	35,58	2,96	1,131	0,326
	Lisans	108	35,51	4,73		
	Lisans üstü	9	37,89	4,10		

Tablo 8’e göre; Sanat eğitime verilen önemin eğitim düzeyine göre farklılaşması incelendiğinde,

öğretmenlerden lisansüstü eğitim alanların (37,89) sanat eğitimine daha fazla önem verdiklerini gösteren bir değer çıkmasına karşın çıkan sonuç ($P= 0,326$) anlamlı değildir. Dolayısıyla çalışmanın, "Lisansüstü eğitim alan öğretmenler sanat eğitimine daha fazla önem vermektedirler" şeklindeki hipotezi doğrulanmamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Anket uygulamasının ardından yapılan analizler neticesinde, ankete katılanların demografik özellikleri, sanat ve sanat eğitimine verdikleri önem, okullarda sanat eğitiminin ve mevcut uygulamaların durumu tespit edilmiştir.

Araştırmada Meram Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı toplam on bir ilköğretim okulunda resim branşı dışındaki 129 eğitimciye anket uygulaması yapılmıştır. Anket yapılan okullardan dört tanesinde resim dersleri için özel bir atölye bulunmamaktadır. Aynı zamanda ek olarak üç tane okulda da atölye olarak kullanılan yerin aynı zamanda başka amaçlar için de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun dışında kalan on bir okuldan yedi tanesinde bir şekilde atölye sorunu bulunmaktadır. Ankete katılan öğretmenlerin %73,6'sı görev yaptıkları okulda resim öğretmeni olduğunu, %26,4'ü de okullarında resim öğretmeni olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumda iki okulda öğretmen olmadığı, dört okulda da resim öğretmenlerinin başka bir okuldan görevli olarak geldikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmanın hipotezleri, yapılan anket çalışması sonucunda testlere tabi tutulmuş ve şu sonuçlar çıkmıştır:

Ankete katılanların %55,8'i Erkek, %44,2'si Bayan öğretmenlerden oluşmaktadır. Ankete katılanların çoğunluğunun erkek öğretmenlerden oluşmasına karşın sanat eğitime verilen önem bağlamında bayan öğretmenlerin daha duyarlı olduğu anlaşılmaktadır (Tablo: 5).

Sosyal bilimler alanlarından mezun olanların fen bilimleri alanlarından mezun olanlara göre sanat eğitimi konusunu daha fazla önemsedikleri anlaşılmaktadır. Bu konuda yapılan testte sonuç ($P = 0,000$) anlamlı çıkmıştır (Tablo: 6).

Sanat eğitime verilen önemin meslekte çalışma süresine göre, yani meslekte çalışma süresinin artması ile sanat eğitime verilen önem arasında anlamlı ($P=0,960$) bir sonuç çıkmamaktadır (Tablo: 7).

Öğretmenlerden lisansüstü eğitim alanlar (%37,89) sanat eğitime daha fazla önem verdiklerini gösteren bir değer çıkmasına karşın; sanat eğitime verilen önemin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı ($P= 0,326$) anlaşılmaktadır (Tablo: 8). Bu sonuç daha sonra yapılacak bilimsel çalışmalarda tekrar incelenebilir.

Anket uygulanan öğretmenlere sanatsal faaliyetlere katılım sıklığı sorulduğunda çoğunluğun bu türden faaliyetlere katıldığı, ancak katılımcıların %20,2'sinin hiçbir sanatsal faaliyete katılmadıkları anlaşılmaktadır (Tablo: 1). Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda çoğunlukla sergi faaliyetleri olduğu ancak %13,2 oranında sergi faaliyetlerinden habersiz veya faaliyetlere katılmayan öğretmenler olduğu anlaşılmaktadır.

Ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğu; resim dersleri için ayrılan haftalık 40 dakikalık ders saati süresini yetersiz ya da kısmen yeterli bulmaktadırlar.

Ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun sanat eğitimi bağlamında resim derslerinin gerekliliği ve faydaları konusunda olumlu düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Öğretmenler resim derslerinin yeterli şekilde işlenip işlenmediği sorusuna katılımcıların %32,6'sı oranında yeterli değildir, %34,9 oranında da kısmen yeterlidir şeklinde cevap vermişlerdir. Buna göre derslerin yeterli şekilde işlenmediği düşünüldüğünde; resim branş öğretmenin yetersiz miktarda olması veya resim atölyesi olmaması gibi sorunların buna yol açtığı gözlenmektedir.

Sanat eğitimi günümüzde her ne kadar tartışılmaya başlanmışsa da sanat eğitimi alanında sorunlar yaşanmaya devam etmektedir. Bu sorunlar anket çerçevesinde de değerlendirildiği üzere kısaca şu şekildedir: "Hala Atölye eksikliği yaşayan okullar bulunmaktadır", "Yetersiz bilgiye sahip eğitimciler mevcuttur", "Resim-iş derslerine ayrılan haftalık ders saati yetersizdir", "Sanat Eğitime gereken önem verilmemektedir", "Sanatsal faaliyetlere katılım seviyesi azdır", "Halk, sanat eğitimi konusunda yeterli bilinç seviyesine sahip değildir".

Sanat Eğitimi, eğitim kurumlarında en sorunlu alanlarından birisi sayılabilmektedir. Sorunların temelinde eğitim politikaları yatmaktadır. Çağdaş eğitimin gerekleri arasında çağdaş sanat eğitiminin varlığı yadsınamaz.

Sanat Eğitimi (Resim-iş) dersinin 40 dakika olan haftalık ders saati yetersizdir. Sanat eğitimi dersi her gün en az 40 dakikalık dersler olarak sunulmalıdır.

Okullardaki fiziki ortamdan kaynaklanan yetersizlikler giderilmelidir. Resim dersleri için özel atölyeler standart hale getirilmelidir. Sanat eğitimcileri yeterli bilgi ve donanımına sahip olmalıdırlar. Sanatsal faaliyetlere katılımın sergi, müze ve sanatsal söyleşi gibi çeşit ve miktar olarak artırılması gereklidir. Çünkü sanata verilen önemle paralellik göstermektedir.

Kaynaklar

- ALAKUŞ, A. Osman. *Dünden Bugüne Güzel Sanatlar Eğitiminin Genel Bir Görünümü*, Milli Eğitim Dergisi 160 Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 2003.
- AVCI, Satı. *3- 12 Yaş Arası Çocukların Sanat Eğitimi üzerine görüş ve öneriler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: A.Ü. Sos. Bil. Ens., 2000.
- BALCI, Baytekin Yusuf. *Sanat Eğitiminde Yeni Bir Yöntemsel Yaklaşım: Resim-iş Eğitimi=Sanat Eğitimi=Estetik+Sanat Eleştirisi+Sanat Tarihi+Uygulama*. Milli Eğitim Dergisi. 131. 18-19. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1996.
- GÖKBULUT, Nur. *Sanat Eğitimi Programları ve Beklentiler*. Milli Eğitim Dergisi. 131. 29. 30. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1996.
- ÖZSOY, Vedat. *Görsel Sanatlar Eğitimi Resim İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*, Ankara: Ümit Ofset, 2003.
- ŞAHİN, Can. *Sanat Eğitiminin Kültür İletişimi ve Çevre Estetiğindeki Rolü*, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyum, Çanakkale: 1999.
- TELLİ, Hidayet. "Eğitiminin Genel Hedeflerinin davranış biçimine dönüştürülmesinde Sanat Eğitiminin katkısı vardır." Milli Eğitim Dergisi, 131. 41-42. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1996.
- ÜNVER, Erdem. *Sanat Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2002.

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

PERSPECTIVES OF BRANCH TEACHERS WORKING IN PRIMARY SCHOOLS ON ART EDUCATION

Emine Nur YILMAZ ARIKAN

Nihat ŞİRİN

ABSTRACT

The field of art education still contains many conceptual discussions in our country as in the world. Today, arts education is understood as not only an educational subdivision, but also as a principle which completely covers and renews education and training together. Arts education aims to help students becoming individuals which are able to see, think, analyze and communicate effectively. To achieve this objective, arts education must be given enough place in school programs and should be included from on preschool education and continue up to primary education, secondary education and the higher education. In Turkey, the arts classes in primary education constitute a problematic field for many reasons. Arising from the general education policies, problems of curriculum, principals, educators, and physical placing are affecting arts education negatively. In this study which deals with the general problems of arts education, we aimed to evaluate the situation of arts education by a survey.

Keywords: arts, arts education, education policy